

การเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง

REVOCATION OF AN ADMINISTRATIVE ORDER

นฤพล เมนไรสง¹, นายทองพูล ศิริโท²

Naruephol Mainthaisong, Thongpoon Siritho.

^{1 2}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus

Author Corresponding Email: dontreethaikw@gmail.com; poons502@gmail.com

ได้รับบทความ : 19-02-2568

แก้ไขบทความ : 26-02-2568

ตอบรับบทความ : 28-02-2568

Received : 19-02-2025

Revised : 26-02-2025

Accepted : 28-02-2025

บทคัดย่อ: การปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นไปตามหลักกฎหมายมหาชน ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชนในฐานะที่รัฐมีอำนาจเหนือประชาชน โดยมีหลักสำคัญคือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะกระทำการใดต้องมีกฎหมายให้อำนาจในการกระทำการนั้น ต่างจากหลักกฎหมายเอกชนหากไม่มีกฎหมายห้ามแล้วเอกชนย่อมมีสิทธิกระทำได้ กฎหมายหลักที่เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือในการปฏิบัติราชการ ได้แก่ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ และแก้ไขเพิ่มเติม (ถึงฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่ เริ่มตั้งแต่บัญญัติความหมายของวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองการพิจารณาทางปกครอง คำสั่งทางปกครอง รวมถึงกฎ ในการออกคำสั่งทางปกครองนั้นย่อมมีผลใช้บังคับกับบุคคลผู้รับคำสั่งทางปกครองตั้งแต่บุคคลนั้นได้รับแจ้งคำสั่งทางปกครอง และมีผลใช้บังคับตลอดไปจนกว่าคำสั่งทางปกครองจะถูกเพิกถอนโดยเจ้าหน้าที่ผู้ทำสั่งทางปกครองนั้น หรือผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ผู้ทำสั่งทางปกครอง หรือศาลปกครองมีคำพิพากษาให้เพิกถอน ไม่ว่าคำสั่งทางปกครองนั้นจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ตาม หากเป็นคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ออกคำสั่งทางปกครองอาจต้องรับผิดชอบละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เสียหาย หากผู้รับคำสั่งทางปกครองได้ให้ข้อมูลอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริง ซึ่งควรบอกให้แจ้ง หรือข่มขู่ หรือชักจูงใจโดยการให้ทรัพย์สินหรือให้ประโยชน์อื่นใดที่มีชอบด้วยกฎหมาย หรือผู้นั้นได้ให้ข้อความซึ่งไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วนในสาระสำคัญ หรือได้รู้ถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองในขณะที่ได้รับคำสั่งทางปกครอง หรือการไม่รู้นั้นเป็นไปโดยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เมื่อมีการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองแล้ว หน่วยงานของรัฐก็มีสิทธิเรียกเงินหรือทรัพย์สินคืนจากบุคคลดังกล่าวได้

คำสำคัญ : คำสั่งทางปกครอง, การเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง

Abstract: The performance of public officials is based on the principle of public law, which is the law that defines the relationship between the state or its officials and the people as the state has power over the people. The main principle is that any government official must have the authority to do so. Unlike private law, if there is no law prohibiting it, then private individuals have the right to do so. The main laws that government officials adhere to in the performance of official duties are the Administrative Procedure Act B.E. 2539 (1996) and its amendments (to No. 3) B.E. 2562 (2019), which contain provisions relating to the performance of official duties. Starting from the definition of administrative procedures, administrative considerations. The administrative order, including the rules, in issuing an administrative order, shall be effective in force and shall apply to the person receiving the administrative order since the person was notified of the administrative order, and shall remain in force forever until the administrative order is revoked by the officer making the administrative order, or the superior of the officer making the administrative order, or the administrative court renders a judgment to revoke it. whether the administrative order is lawful or unlawful. If it is an unlawful administrative order, therefor tort, compensation to the victim. If the recipient of an administrative order has provided false information or concealed true statements which should be informed, or threatened or induced by giving property or other unlawful benefits, or that person has given material in accurate or incomplete statements, or has known of the unlawfulness of the administrative order at the time of receiving the administrative order, or that ignorance is due to gross negligence. Once an administrative order is revoked, the state agency has the right to recover money or property from such person.

Keywords: administrative order, revocation of administrative order

1. บทนำ

การปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นไปตามหลักกฎหมายมหาชน ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชนในฐานะที่หน่วยงานของรัฐมีอำนาจเหนือประชาชน โดยมีหลักสำคัญคือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะกระทำการใดต้องมีกฎหมายให้อำนาจในการกระทำนั้น กฎหมาย หลักที่เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือในการปฏิบัติราชการ ได้แก่ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ และแก้ไขเพิ่มเติม (ถึงฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้บัญญัติความหมายของวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองไว้ในมาตรา ๕

หมายความว่า การเตรียมการและการดำเนินการของเจ้าหน้าที่เพื่อจัดให้มีคำสั่งทางปกครองหรือกฎ และรวมถึงการดำเนินการใด ๆ ในทางปกครองตามพระราชบัญญัตินี้ ในการปฏิบัติราชการของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้บริการสาธารณะนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีการออกคำสั่งทางปกครอง เพื่อให้การปฏิบัติราชการบรรลุตามภาระงานในหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสถานภาพของ สิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลผู้รับคำสั่งทางปกครอง คำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย อาจถูกเพิกถอนโดย เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครอง หรือผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองนั้น หากเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติ คำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็อาจถูกเพิกถอนโดยเจ้าหน้าที่ผู้ทำ คำสั่งทางปกครอง หรือผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองนั้นได้เช่นเดียวกัน หรือบุคคลที่ได้รับ ความเสียหายจากการออกคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ฟ้องคดีต่อศาลปกครองขอให้เพิกถอนคำสั่ง ทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๔ ได้บัญญัติไม่ให้ใช้ พระราชบัญญัตินี้บังคับกับหน่วยงานของรัฐบางหน่วยงาน มีผลทำให้การดำเนินงานของหน่วยงานดังกล่าวไม่ เป็นคำสั่งทางปกครอง ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๕ จึงไม่อาจ ถูกเพิกถอนได้ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับนี้ ได้แก่ รัฐสภาและคณะรัฐมนตรี, องค์กรที่ใช้อำนาจตาม รัฐธรรมนูญโดยเฉพาะ, การพิจารณาของนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีในงานทางนโยบายโดยตรง, การพิจารณา พิพากษาคดีของศาลและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาคดี การบังคับคดี และการวาง ทรัพย์, การพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์และการสั่งการตามกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการกฤษฎีกา, การ ดำเนินงานเกี่ยวกับนโยบายการต่างประเทศ, การดำเนินงานเกี่ยวกับราชการทหารหรือเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติ หน้าที่ทางยุทธการร่วมกับทหาร ในการป้องกันและรักษาความมั่นคงของราชอาณาจักรจากภัยคุกคามทั้ง ภายนอกและภายในประเทศ, การดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และการดำเนินกิจการของ องค์กรทางศาสนา

2. คำสั่งทางปกครอง

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๕ ได้ให้ความหมายของคำสั่งทาง ปกครองไว้ ๒ กรณี ดังนี้

กรณีที่ ๑ หมายความว่า การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้น ระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระงับ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การ รับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ

กรณีที่ ๒ การอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง

คำสั่งทางปกครองกรณีที่ ๑ เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลโดยตรงเท่านั้น หากคำสั่งดังกล่าวไม่มีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลโดยตรงแล้วไม่ถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครอง เช่น คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยร้ายแรง คำสั่งให้ข้าราชการ

ไปช่วยปฏิบัติราชการ คำสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนเนื่องจากถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ไม่เป็นคำสั่งทางปกครอง เนื่องจากยังไม่มีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลผู้รับคำสั่งโดยตรง ยังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาทางปกครอง ซึ่งเป็นการเตรียมการและการดำเนินการของเจ้าหน้าที่เพื่อจัดให้มีคำสั่งทางปกครองเท่านั้น

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ.๗๗๗/๒๕๖๑ คำสั่งลงโทษปลดผู้ใหญ่บ้านให้พ้นจากตำแหน่งเป็นคำสั่งทางปกครอง

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ ๑๕๒๑/๒๕๕๙ หนังสือที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้แจ้งเวียนว่าตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ไม่อยู่ในเกณฑ์ที่จะเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.) ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่าเป็นเพียงหนังสือการตอบข้อหารือของปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จึงเป็นขั้นตอนของการดำเนินการภายในของผู้ถูกฟ้องคดี มิใช่การวินิจฉัยสั่งการตามกฎหมายและมีใช้คำสั่งทางปกครองที่มีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิของผู้ฟ้องคดีอย่างหนึ่งอย่างใด และหนังสือแจ้งเวียนว่าข้าราชการครูซึ่งการปฏิบัติที่ผ่านมาได้เสนอขอพระราชทานโดยเทียบระดับ ๑ ถึงระดับ ๑๑ ยังคงเทียบระดับและขอพระราชทานตามบัญชี ๗ ต่อไปตามเดิม ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่าเป็นเพียงการอธิบายการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๒ มิได้มีสถานะเป็นกฎหรือคำสั่งทางปกครองที่มีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของผู้ฟ้องคดี

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ.๒๓๓/๒๕๕๗ วินิจฉัยว่าที่นายทะเบียนปฏิเสธจดทะเบียนสมรส เพราะมีหนังสือกรมการปกครองที่ชักข้อหมิ่นแหว่งทางปฏิบัติเกี่ยวกับการตรวจสอบเงื่อนไขและการจดทะเบียนสมรสระหว่าง คนต่างด้าวกับคนไทยเป็นหนังสือสั่งการภายในของหน่วยงาน อันเป็นการกำหนดขั้นตอนและแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น ไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการจดทะเบียนสมรสกำหนดให้ต้องดำเนินการดังกล่าว นายทะเบียนจะปฏิเสธการรับจดทะเบียนไม่ได้

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ. ๘๐๒/๒๕๖๑ วินิจฉัยว่า คำสั่งของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีลักษณะเป็นการสั่งการเกี่ยวกับการให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ราชการทั่วไป เพื่อป้องกันเจ้าหน้าที่มิให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเอกสารหลักฐานต่าง ๆ อันถือเป็นมาตรการภายในของฝ่ายปกครองในการสั่งให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในหน้าที่ราชการ อันเป็นเรื่องของการบังคับบัญชาเพื่อบริหารงานภายในองค์กรมิให้เกิดความเสียหายแก่ราชการ เจ้าหน้าที่ที่ถูกห้าม

ยังคงปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล มีตำแหน่ง เงินเดือน และสิทธิประโยชน์สวัสดิการอื่น ๆ ตามกฎหมายเช่นเดิม คำสั่งจึงไม่มีผลกระทบต่อสถานภาพสิทธิหน้าที่ตามกฎหมาย ไม่ใช่คำสั่งทางปกครอง ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

คำสั่งทางปกครองกรณีที่ ๒ ได้แก่คำสั่งตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้บัญญัติให้การกระทำของเจ้าหน้าที่ดังต่อไปนี้ เป็นคำสั่งทางปกครอง

๓

๑. การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาหรือให้สิทธิประโยชน์ในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) การส่งรับหรือไม่รับคำเสนอขาย รับจ้าง แลกเปลี่ยน ให้เช่า ซื้อ เช่า หรือให้สิทธิประโยชน์
- (๒) การอนุมัติสั่งซื้อ จ้าง แลกเปลี่ยน เช่า ขาย ให้เช่า หรือให้สิทธิประโยชน์
- (๓) การส่งยกเลิกกระบวนการพิจารณาคำเสนอหรือการดำเนินการอื่นใด ในลักษณะเดียวกัน
- (๔) การสั่งให้เป็นผู้ทำงาน

๒. การให้หรือไม่ให้ทุนการศึกษา

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ๕๔๘/๒๕๖๐ วินิจฉัยว่าคำสั่งให้เป็นผู้ทำงาน มีสถานะเป็นคำสั่งทางปกครอง

ตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

คำสั่งทางปกครองต้องกระทำโดยเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในเรื่องนั้น และมีหลายรูปแบบ ได้แก่ คำสั่ง

ทางปกครองที่ทำเป็นหนังสือ หรือวาจา หรือโดยการสื่อความหมายในรูปแบบอื่น แต่ต้องมีข้อความหรือความหมาย ที่ชัดเจนเพียงพอที่จะเข้าใจได้

คำสั่งทางปกครองไม่ว่าจะเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย มีผลใช้บังคับต่อบุคคล ตั้งแต่ขณะที่ผู้นั้นได้รับแจ้งเป็นต้นไป และมีผลใช้บังคับตราบเท่าที่ยังไม่มีการเพิกถอนหรือสิ้นผลลงโดยเงื่อนไขหรือโดยเหตุอื่นและเมื่อคำสั่งทางปกครองสิ้นผลลง เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเรียกผู้ซึ่งครอบครองเอกสารหรือวัตถุอื่นใดที่ได้จัดทำขึ้นเนื่องในการมีคำสั่งทางปกครองดังกล่าว ซึ่งมีข้อความหรือเครื่องหมายแสดงถึงการมีอยู่ของคำสั่งทางปกครองนั้น ให้ส่งคืนสิ่งนั้นหรือให้นำสิ่งของดังกล่าวอันเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้นั้นมาให้เจ้าหน้าที่จัดทำเครื่องหมายแสดงการสิ้นผลของคำสั่งทางปกครองดังกล่าวได้

ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองมีข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือผิดหลงเล็กน้อย เจ้าหน้าที่อาจแก้ไขเพิ่มเติมได้เสมอ ในการแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งทางปกครองให้แจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องทราบตามควรแก่กรณี เจ้าหน้าที่อาจเรียกให้ผู้

ที่เกี่ยวข้องจัดส่งคำสั่งทางปกครอง เอกสารหรือวัตถุอื่นใดที่ได้จัดทำขึ้นเนื่องในการมีคำสั่งทางปกครองดังกล่าวมาเพื่อการแก้ไขเพิ่มเติมได้

คำสั่งทางปกครองไม่ว่าจะเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย อาจถูกเพิกถอนได้ หากเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้ ผู้อำนวยการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองได้แก่

๑. เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองนั้น

๒. ผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองนั้น

การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองโดยเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครอง หรือผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ผู้ทำ

คำสั่งทางปกครอง กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการเพิกถอนไว้ ดังนั้นคำสั่งทางปกครองอาจถูกเพิกถอนได้แม้จะมีผลใช้บังคับมาแล้วเป็นเวลานาน หรือพ้นขั้นตอนการกำหนดให้อุทธรณ์หรือโต้แย้งแล้วก็ตาม แต่การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่มีลักษณะเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่ง ต้องเพิกถอนภายในภายในเก้าสิบวันนับแต่ได้รู้ถึงเหตุที่จะให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครองนั้น เว้นแต่คำสั่งทางปกครองจะได้ทำขึ้นเพราะการแสดงความอ่อนเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง หรือการข่มขู่ หรือการชักจูงใจโดยการให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด ที่มีชอบด้วยกฎหมาย สามารถเพิกถอนได้แม้จะล่วงพ้นกำหนดเก้าสิบวัน นับแต่ได้รู้ถึงเหตุที่จะให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครองนั้นแล้ว เช่น นาย ก ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยมีข้อความระบุไว้ในแบบ คำขอว่า ขอรับรองว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนในการขึ้นทะเบียนรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ทั้งที่รู้อยู่แล้วว่าตนเป็นผู้มี

ลักษณะต้องห้ามในการรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นผู้ได้รับสวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานของรัฐในขณะที่ยื่นคำขอ จึงถือได้ว่า นาย ก รู้ถึงลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและแสดงความอ่อนเป็นเท็จในการยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต่อเจ้าหน้าที่ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ผู้มีคำสั่งรับขึ้นทะเบียนรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จึงเพิกถอนคำสั่งรับขึ้นทะเบียนรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของ นาย ก ได้ แม้จะล่วงพ้นกำหนดเวลาเก้าสิบวัน นับแต่ได้รู้ถึงเหตุที่จะให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครองนั้นแล้วก็ตาม

นายกเทศมนตรีเมืองแห่งหนึ่ง ออกคำสั่งแบ่งงานของปลัดเทศบาลให้รองปลัดเทศบาลสองคนทำโดยอ้างว่า การบริหารงานของเทศบาลเป็นไปอย่างล่าช้าไม่มีประสิทธิภาพ มีขั้นตอนการปฏิบัติมากและมีคำสั่งเพิ่มเติมให้ รองปลัดเทศบาลทั้งสองปฏิบัติหน้าที่ในฐานะปลัดเทศบาลและให้เสนอตรงต่อนายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาลเห็นว่านายกเทศมนตรี ออกคำสั่งไม่ถูกต้องตามระเบียบและกฎหมาย จึงมีหนังสืออุทธรณ์คำสั่ง แต่นายกเทศมนตรียืนยันตามคำสั่งเดิม จึงฟ้องศาลปกครองให้เพิกถอนคำสั่งของนายกเทศมนตรี ศาลปกครองสูงสุดได้มีคำพิพากษา ที่ อ.๔๘๑/๒๕๕๗ วินิจฉัยว่า การบริหารราชการและการสั่งการในเทศบาลของนายกเทศมนตรี ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด การบริหารราชการหรือสั่งการใดที่เป็นกรกระทำโดย

ไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่ย่อมกระทำมิได้ กฎหมายและระเบียบรวมทั้งประกาศกำหนดให้ ปลัดเทศบาลเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้างของเทศบาลรองจากนายกเทศมนตรี รับผิดชอบงานประจำทั่วไปของเทศบาล โดยมีรองปลัดเทศบาลเป็นผู้ช่วยปฏิบัติงานประจำทั่วไปตามแต่จะได้อบรมหมาย และกรณีที่ ปลัดเทศบาลไม่อาจปฏิบัติงานได้ให้รองปลัดเทศบาลเป็นผู้รักษาราชการแทน ดังนั้นการมอบหมายงานในหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของรองปลัดเทศบาลจึงเป็นอำนาจของปลัดเทศบาลที่จะมอบหมายให้รองปลัด ปฏิบัติราชการแทน การออกคำสั่งของนายกเทศมนตรีดังกล่าวจึงเป็นการกระทำโดยไม่มีอำนาจ หรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่ให้เพิกถอนคำสั่งดังกล่าว

3. การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

กรณีที่คำสั่งทางปกครองนั้นเป็นคำสั่งคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย อาจถูกเพิกถอนได้ทั้งหมดหรือเพิกถอนเพียงบางส่วน โดยจะให้มีผลย้อนหลังหรือไม่ย้อนหลังหรือมีผลในอนาคตไปถึงขณะใดขณะหนึ่งตามที่ ผู้มีอำนาจออกคำสั่งกำหนดได้ แต่ถ้าคำสั่งนั้นเป็นคำสั่งซึ่งเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับ การเพิกถอนต้องเป็นไปตาม ที่พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๕๑ และ มาตรา ๕๒

การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการให้เงินหรือให้ทรัพย์สินหรือให้ประโยชน์ที่อาจแบ่งแยกได้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๕๑ การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองในกรณีนี้ให้คำนึงถึงความเชื่อโดยสุจริตของผู้รับประโยชน์ในความคงอยู่ของคำสั่งทางปกครองนั้นกับประโยชน์สาธารณะ ประกอบกัน ซึ่งความเชื่อ

โดยสุจริตจะได้รับความคุ้มครองต่อเมื่อผู้รับคำสั่งทางปกครองได้ใช้ประโยชน์อันเกิดจากคำสั่งทางปกครองหรือได้ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินไปแล้วโดยไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ หรือการเปลี่ยนแปลงจะทำให้ผู้นั้นต้องเสียหายเกินควรแก่กรณี

ในกรณีดังต่อไปนี้ ผู้รับคำสั่งทางปกครองจะอ้างความเชื่อโดยสุจริตไม่ได้

- (๑) ผู้นั้นได้แสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง หรือข่มขู่ หรือชักจูงใจโดยการให้ทรัพย์สินหรือให้ประโยชน์อื่นใดที่มิชอบด้วยกฎหมาย
- (๒) ผู้นั้นได้ให้ข้อความซึ่งไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วนในสาระสำคัญ
- (๓) ผู้นั้นได้รู้ถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองในขณะที่ได้รับคำสั่งทางปกครอง หรือการไม่รู้เป็นไปโดยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

ในกรณีที่เพิกถอนโดยให้มีผลย้อนหลัง การคืนเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่ผู้รับคำสั่งทางปกครองได้ไปให้น่าบทบัญญัติว่าด้วยลาภมิควรได้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยถ้าเมื่อใดผู้รับคำสั่งทางปกครองได้รู้ถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองหรือควรได้รู้เช่นนั้น หากผู้

นั้นมิได้ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงให้ถือว่าผู้นั้นตกอยู่ในฐานะไม่สุจริตตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป และในกรณี
ที่ผู้นั้นได้แสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง หรือข่มขู่ หรือชักจูงใจโดยการให้
ทรัพย์สินหรือให้ประโยชน์อื่น

ใดที่มีขอบด้วยกฎหมาย หรือผู้นั้นได้ให้ข้อความซึ่งไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วนในสาระสำคัญ หรือผู้นั้น
ได้รู้ถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองในขณะที่รับคำสั่งทางปกครอง หรือการไม่รู้นั้นเป็นไป
โดยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ผู้นั้นต้องรับผิดชอบในการคืนเงินทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่ได้รับไปเต็ม
จำนวน

คำสั่งทางปกครองที่มีลักษณะเป็นการให้ประโยชน์ เป็นคำสั่งทางปกครองที่ก่อให้เกิดสิทธิอันเป็น
ประโยชน์ให้แก่ผู้รับคำสั่งทางปกครอง ไม่ว่าจะเป็นสิทธิหรือประโยชน์ที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินก็ตาม เช่น
สิทธิในการรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นต้น

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๙๙๖/๒๕๖๐ นาย ก ได้ยื่นแบบคำขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
โดยในแบบคำขอรับรองว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนในการขึ้นทะเบียนรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ทั้งที่รู้อยู่แล้ว
ว่าตนเองเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามในการรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่จึงระงับการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพ
ผู้สูงอายุและแจ้งให้คืนเงินในส่วนที่รับไปแล้ว

ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า คำสั่งรับขึ้นทะเบียนรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นคำสั่งทางปกครอง ซึ่ง
เป็นการให้เงินซึ่งออกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา ๕๑ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทาง
ปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าว เจ้าหน้าที่จะต้องคำนึงถึง
ความเชื่อโดยสุจริตของผู้รับประโยชน์ในความคงอยู่ของคำสั่งทางปกครองนั้นกับประโยชน์สาธารณะประกอบ
กัน แต่ผู้รับคำสั่งทางปกครองจะอ้างความเชื่อโดยสุจริตไม่ได้หากผู้นั้นได้แสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิด
ข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง ดังนั้น การที่นาย ก ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยมี
ข้อความระบุไว้ในแบบคำขอว่า ขอรับรองว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนในการขึ้นทะเบียนรับเงินเบี้ยยังชีพ
ผู้สูงอายุ ทั้งที่รู้อยู่แล้วว่าเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามในการรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นผู้ได้รับ
สวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานของรัฐในขณะที่ยื่นคำขอ จึงถือได้ว่า นาย ก รู้ถึงลักษณะ
ต้องห้ามของผู้มีสิทธิได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและแสดงข้อความ

อันเป็นเท็จในการยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต่อเจ้าหน้าที่ นาย ก จึงไม่อาจอ้างความ
เชื่อโดยสุจริตในความคงอยู่ของคำสั่งทางปกครอง เพื่อที่จะได้รับความคุ้มครองโดยไม่ต้องคืนเงินเบี้ยยังชีพ
ผู้สูงอายุที่เคยรับไปแล้วได้ พิพากษาให้นาย ก คืนเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุพร้อมดอกเบี้ย

มาตรา ๕๒ คำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่อยู่ในบังคับของมาตรา ๕๑ อาจถูกเพิก
ถอนทั้งหมดหรือบางส่วนได้ แต่ผู้ได้รับผลกระทบจากการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองดังกล่าวมีสิทธิได้รับค่า
ทดแทนความเสียหายเนื่องจากความเชื่อโดยสุจริตในความคงอยู่ของคำสั่งทางปกครองได้ และให้นำความใน

มาตรา ๕๑ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ต้องร้องขอค่าทดแทนภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่ได้รับแจ้งให้ทราบถึงการเพิกถอนนั้น ค่าทดแทนความเสียหายตามมาตรานี้จะต้องไม่สูงกว่าประโยชน์ที่ผู้ได้อาจได้รับหากคำสั่งทางปกครองดังกล่าวไม่ถูกเพิกถอน

4. การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย

คำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย อาจถูกเพิกถอนได้เช่นเดียวกันหากเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติ การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายเป็นไปตามที่บัญญัติในมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งมีอยู่สามกรณีด้วยกัน

กรณีที่ ๑ คำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งไม่เป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งทางปกครอง อาจถูกเพิกถอนทั้งหมดหรือบางส่วน โดยให้มีผลตั้งแต่ขณะที่เพิกถอน หรือมีผลในอนาคตไปถึงขณะใดขณะหนึ่งตามที่กำหนดได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่คงต้องทำคำสั่งทางปกครองที่มีเนื้อหาทำนองเดียวกันนั้นอีก หรือเป็นกรณีที่การเพิกถอนไม่อาจกระทำได้เพราะเหตุอื่น ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงประโยชน์ของบุคคลภายนอกประกอบด้วย

กรณีที่ ๒ คำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งทางปกครอง อาจถูก เพิกถอนทั้งหมดหรือบางส่วนโดยให้มีผลตั้งแต่ขณะที่เพิกถอน หรือมีผลในอนาคตไปถึงขณะใดขณะหนึ่งตามที่กำหนดได้เฉพาะเมื่อมีกรณีดังต่อไปนี้

๑. มีกฎหมายกำหนดให้เพิกถอนได้ หรือมีข้อสงวนสิทธิให้เพิกถอนได้ในคำสั่งทางปกครองนั่นเอง
๒. คำสั่งทางปกครองนั้นมีข้อกำหนดให้ผู้รับประโยชน์ต้องปฏิบัติ แต่ไม่มีการปฏิบัติภายในระยะเวลาที่กำหนด
๓. ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งหากมีข้อเท็จจริงและพฤติการณ์เช่นนี้ในขณะที่ทำคำสั่ง

ทางปกครองแล้วเจ้าหน้าที่คงจะไม่ทำคำสั่งทางปกครองนั้น และหากไม่เพิกถอนจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะได้

๔. บทกฎหมายเปลี่ยนแปลงใหม่ ซึ่งหากมีบทกฎหมายเช่นนี้ในขณะที่ทำคำสั่งทางปกครองแล้วเจ้าหน้าที่คง

จะไม่ทำคำสั่งทางปกครองนั้น แต่การเพิกถอนในกรณีนี้ให้กระทำได้เท่าที่ผู้รับประโยชน์ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ หรือยังไม่ได้รับประโยชน์ตามคำสั่งทางปกครองดังกล่าว และหากไม่เพิกถอนจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะได้

๕. อาจเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประโยชน์สาธารณะหรือต่อประชาชนอันจำเป็นต้องป้องกันหรือ ขจัดเหตุดังกล่าว

ในกรณีที่มีการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองเพราะเหตุตามวรรคสอง (๓) (๔) และ (๕) ผู้ได้รับประโยชน์ มีสิทธิได้รับค่าทดแทนความเสียหายอันเกิดจากความเชื่อโดยสุจริตในความคงอยู่ของคำสั่งทางปกครองได้ และให้นำมาตรา ๕๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ผู้อำนวยการเขตดุสิต ได้มีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ค้าสามารถทำการจำหน่ายสินค้าบริเวณจุดผ่อนผันซึ่งเป็นทางเข้าสาธารณะ บริเวณหน้าบ้านมนังคศิลาถึงโรงพยาบาลนตร์ปารีส ถนนหลานหลวง บริเวณถนนคลองลำปัก และบริเวณถนนลูกหลวง ริมคลองผดุงกรุงเกษม แต่ต่อมาได้มีประกาศสำนักงานเขตดุสิต เรื่อง ยกเลิกจุดผ่อนผันให้จำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะ ลงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๘ ให้ยุติการจำหน่ายสินค้าโดยกรุงเทพมหานครได้ให้เหตุผลของการยกเลิกจุดผ่อนผันดังกล่าวว่า ได้รับหนังสือจากสำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนซึ่งมีที่ทำการในบ้านมนังคศิลาขอให้จัดระเบียบจุดผ่อนผัน เนื่องจากเป็นสถานที่ราชการและโบราณสถาน การขายสินค้าทำให้ขาดความสวยงาม เสี่ยงสภาพภูมิทัศน์ ยากต่อการรักษาความปลอดภัยแก่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่มาประชุม อีกทั้งสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีขอให้ยกเลิกจุดผ่อนผัน เนื่องจากเป็นถนนสายสำคัญเชื่อมต่อระหว่างทางลงทางด่วนที่ใช้ใน

การต้อนรับราชอาคันตุกะและแขกของรัฐบาลอยู่เสมอ และก่อนจะออกประกาศยกเลิกจุดผ่อนผัน คณะกรรมการประสานงานรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยระดับเขต ได้ประชุมชี้แจงผู้ที่เกี่ยวข้องและตัวแทนผู้ค้าให้ทราบถึงสามครั้ง จึงมีมติให้ยกเลิกจุดผ่อนผันและให้จัดหาพื้นที่รองรับแก่ผู้ค้า จากนั้นกลุ่มผู้ค้าโดยนาง ด. ได้มีหนังสือขอให้นายกรัฐมนตรีทบทวน ผู้อำนวยการเขตฯ จึงแจ้งนาง ด. ให้ทราบมติยกเลิกจุดผ่อนผันและยุติการจำหน่ายสินค้าโดยให้เหตุผลในเรื่องความเหมาะสม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง การปรับปรุงภูมิทัศน์ ปัญหาการจราจร และการจัดสถานที่รองรับให้แก่ผู้ค้าไว้แล้ว ผู้ฟ้องคดีทั้งหกสิบแปดคนเห็นว่าคำสั่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากไม่ให้โอกาสทราบข้อเท็จจริงและโต้แย้งแสดงพยานหลักฐาน เป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมเมื่อเทียบกับจุดผ่อนผันอื่นและมติของคณะกรรมการไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะไม่ใช่ผู้มีอำนาจออกมติหรือคำสั่ง จึงนำคดีมาฟ้องกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ และผู้อำนวยการเขตฯเป็นผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ โดยขอให้ศาลปกครองมีคำพิพากษาเพิกถอนคำสั่งและมติดังกล่าว

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด อ. ๕๘๒/๒๕๕๗ วินิจฉัยว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ เป็นเจ้าพนักงานท้องถิ่น และเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองพ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงมีอำนาจออกประกาศฯ และมีอำนาจดุลพินิจกำหนดจุดผ่อนผันได้ ในทางกลับกันก็ย่อมมีอำนาจดุลพินิจที่จะให้มีการยกเลิกจุดผ่อนผันได้เช่นกัน เมื่อมีเหตุผลความจำเป็นหรือเมื่อปรากฏว่าข้อเท็จจริงได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งมีผลให้การ

กำหนดจุดผ่อนผันไม่มีความเหมาะสมอีกต่อไปหรือก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคใด เมื่อพิจารณาตามหลักความได้สัดส่วนระหว่างประโยชน์ที่ได้กับความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับสาธารณะแล้ว ประโยชน์สาธารณะจะเสียหายมากกว่า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ และผู้ถูกฟ้องคดี

ที่ ๓ จึงมีอำนาจตามมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ และมาตรา ๔๑ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่จะยกเลิกจุดผ่อนผันเดิมอันเป็นการยกเลิกการอนุญาตให้ผู้ค้าจำหน่ายสินค้าในบริเวณดังกล่าว โดยต้องปฏิบัติตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปเพื่อให้คู่กรณีมีโอกาสที่จะได้ทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตน และเมื่อผู้ถูกฟ้องคดีได้มีการประชุมชี้แจงเหตุผลความจำเป็นที่ต้องมีคำสั่งยกเลิกจุดผ่อนผันให้ผู้ฟ้องคดีทั้งหกสิบแปดคนทราบถึงสามครั้งก่อนที่จะให้มีการยกเลิกจริงตามประกาศสำนักงานเขตดุสิต ถือว่าได้เปิดโอกาสให้ผู้ฟ้องคดีได้โต้แย้งและแสดงหลักฐานของตนอย่างเต็มที่แล้วตามนัยมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น คำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ ที่ให้ยกเลิกจุดผ่อนผันดังกล่าวจึงออกโดยชอบด้วยขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดแล้ว อุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดี

ในประเด็นนี้ไม่อาจรับฟังได้ การประกาศให้เป็นจุดผ่อนผันหรือการยกเลิกจุดผ่อนผันต้องคำนึงถึงความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง และปัญหาการจราจรเป็นหลักในการพิจารณาอันเป็นเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ เมื่อเหตุผลในการยกเลิกจุดผ่อนผันสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ ทั้งสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันที่บริเวณพิพาทมีสภาพการจราจรที่คับคั่งมาก และยังอยู่ใกล้กับโรงไฟฟ้าสำคัญ ที่มีการเล่นเข้าสู่สถานีหัวลำโพงที่มีรถไฟทุกขบวนทั้งขาขึ้นหรือขาล่องต้องแล่นผ่านจุดตัดกับถนนสายนี้ ทำให้รถที่ผ่านเส้นทางนี้เสียเวลารอรถไฟทุกขบวนที่เข้าออก ทำให้การจราจรติดขัดมาก หากยังคงปล่อยให้จุดผ่อนผันต่อไปตามเดิม ยิงจะเป็นการเพิ่มปัญหาการจราจรให้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งผู้ค้าทำการค้าในช่วงเย็น

นำแผงค้ามาจัดวางบนที่พิพาทตั้งแต่ช่วงเวลา ๑๖ นาฬิกา เป็นต้นไป ซึ่งเป็นช่วงการจราจรคับคั่งที่สุด มีการวางอุปกรณ์ริมถนนจอดรถซ้อนคัน ๒ ถึง ๓ คัน เสียช่องทางเดินรถ และการจอดรถของประชาชนที่มาซื้อสินค้ายังเป็นจุดจอดรถประจำทางที่รอขึ้นรถและแวะซื้อสินค้า มีผลให้รถทุกชนิดที่แล่นผ่านบริเวณนี้ชะลอความเร็วหรือหยุดรอเมื่อมีประชาชนเดินข้ามถนนก่อให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัดอย่างมาก เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยและความไม่ปลอดภัยในชีวิตของประชาชนที่สัญจรไปมา จึงถือได้ว่ามีข้อเท็จจริงและพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งหากมีข้อเท็จจริงและพฤติการณ์เช่นนี้ในขณะประกาศให้บริเวณที่พิพาทเป็นจุดผ่อนผัน ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ คงไม่ออกประกาศ

ดังกล่าว และหากไม่เพิกถอนจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะ กรณีจึงถือได้ว่ามีเหตุอันสมควรที่จะยกเลิกจุดผ่อนผันที่พิพาทตามประกาศสำนักงานเขตดุสิต เรื่อง ยกเลิกจุดผ่อนผันให้จำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะ ฉบับลงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๘ ประกาศฉบับดังกล่าวจึงออกโดยชอบด้วยกฎหมาย และผู้มีอำนาจออกคำสั่งได้ใช้ดุลพินิจเหมาะสมและชอบด้วยกฎหมายแล้ว

กรณีที่ ๓ คำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการให้เงิน หรือให้ทรัพย์สินหรือให้ประโยชน์ที่อาจแบ่งแยกได้อาจถูกเพิกถอนทั้งหมดหรือบางส่วนโดยให้มีผลย้อนหลังหรือไม่มีผลย้อนหลังหรือมีผลในอนาคตไปถึงขณะใดขณะหนึ่งตามที่กำหนดได้ในกรณีดังต่อไปนี้

๑. มิได้ปฏิบัติหรือปฏิบัติล่าช้าในอันที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของคำสั่งทางปกครอง

๒. ผู้ได้รับประโยชน์มิได้ปฏิบัติหรือปฏิบัติล่าช้าในอันที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามเงื่อนไขของคำสั่งทางปกครอง

ทั้งนี้ ให้นำความในมาตรา ๕๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

5. การฟ้องขอให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

คำสั่งทางปกครองนอกจากจะถูกเพิกถอนโดยเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองหรือผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองแล้ว ในกรณีที่เป็นคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หากผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย อุทธรณ์ขอให้เจ้าหน้าที่เพิกถอนคำสั่งทางปกครองนั้น แต่เจ้าหน้าที่ไม่เพิกถอนคำสั่ง ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งทางปกครองนั้น มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ขอให้สั่งเพิกถอนคำสั่งทางปกครองได้ เช่น กรณีผู้ได้รับความเดือดร้อนฟ้องผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑) โดยผู้อำนวยการเขต ฯ (ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒) มีคำสั่งไม่อนุญาตให้ผู้ฟ้องคดีประกอบกิจการหอพัก โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙ (๑) ที่บัญญัติให้ศาลปกครอง มีอำนาจพิจารณาพิพากษา หรือมีคำสั่งคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด เนื่องจากกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่ หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหรือมีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็น หรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควรหรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

การฟ้องขอให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองต้องเป็นที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องจากการกระทำหรือ

การงดเว้นการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง หรือกรณีอื่นใดที่อยู่ใน

เขตอำนาจศาลปกครองตามมาตรา ๙ และการแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือความเสียหาย หรือยุติข้อโต้แย้งนั้น ต้องมีคำบังคับตามที่กำหนดในมาตรา ๗๒ ซึ่งมาตรา ๗๒ (๑) บัญญัติให้ศาลปกครองมีอำนาจกำหนดคำบังคับสั่งให้เพิกถอนกฎหรือคำสั่งหรือสั่งห้ามการกระทำทั้งหมดหรือบางส่วนในกรณีที่มีการฟ้องว่าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๑)

การฟ้องคดีต่อศาลปกครอง เพื่อให้มีคำพิพากษาให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หากกฎหมายกำหนดให้มีการอุทธรณ์คำสั่ง ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งทางปกครองต้องอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองนั้นก่อน และต้องรอให้ผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์แจ้งผลการอุทธรณ์คำสั่งนั้นก่อน จึงจะมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง หากนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองโดยไม่อุทธรณ์คำสั่งทางปกครองก่อน ศาลปกครองจะมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ คบ. ๗๖/๒๕๖๒ ประกาศรายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือกเพื่อบรรจุและแต่งตั้งเป็นนักเรียนนายสิบตำรวจ เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเฉพาะรายและเฉพาะกรณี จึงถือเป็นคำสั่งทางปกครอง เนื่องจากมีผลบังคับใช้กับผู้ที่มีสิทธิเข้าสอบคัดเลือกทุกคนโดยมีผลบังคับเป็นรายบุคคล สำหรับผู้ที่มีรายชื่อผ่านการคัดเลือกก็จะมีสิทธิได้รับการบรรจุต่อไป ส่วนผู้มีรายชื่อในบัญชีผู้ขาดคุณสมบัติซึ่งรวมทั้งผู้ฟ้องคดีด้วย ก็จะไม่มีความสามารถในการบรรจุเป็นนักเรียนนายสิบตำรวจ ประกาศที่พิพาทจึงมีลักษณะเป็นการรวมคำสั่งทางปกครองหลาย ๆ คำสั่งไว้ด้วยกันซึ่งผู้ถูกฟ้องคดีมีอำนาจกระทำได้ เมื่อผู้ฟ้องคดีไม่ได้อุทธรณ์โต้แย้งประกาศดังกล่าวต่อผู้ถูกฟ้องคดีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ออกประกาศที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดี จึงเป็นกรณีที่ผู้ฟ้องคดีมิได้ดำเนินการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายตามที่กฎหมายกำหนดไว้ก่อนนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครอง ผู้ฟ้องคดีจึงยังไม่อาจใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ ศาลปกครองจึงมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา

อายุความการฟ้องคดีต่อศาลปกครองขอให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครอง กฎหมายไม่ได้กำหนดอายุความในการฟ้องคดี แม้จะเกินสิบปีก็สามารถฟ้องศาลปกครองให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครองได้ แต่จะต้องยื่นฟ้องภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี หรือนับแต่วันที่พ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือร้องขอต่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดและไม่ได้รับหนังสือชี้แจงจากหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือได้รับแต่เป็นคำชี้แจงที่ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าไม่มีเหตุผลแล้วแต่กรณีเว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นก็ให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กฎหมายนั้นกำหนด

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ ๑๑๓/๒๕๕๗ วินิจฉัยว่าหนังสือฉบับลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๕ เป็นเพียงการยื่นคำขอเพื่อขอทราบเหตุผลที่ผู้ฟ้องคดีไม่ผ่านการคัดเลือกตามที่ประกาศที่พิพาทได้กำหนดไว้ให้ผู้สมัครสอบ ที่ประสงค์จะตรวจสอบผลการคัดเลือกให้ยื่นคำขอเพื่อขอทราบผลการสอบภายใน ๗ วัน นับแต่วันประกาศผลสอบเท่านั้น จึงไม่อาจถือเป็นการยื่นอุทธรณ์แต่อย่างใด แม้ผู้ถูกฟ้องคดีได้มีหนังสือลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ชี้แจงเหตุผลที่ผู้ฟ้องคดีไม่มีชื่อปรากฏเป็นผู้ได้รับการคัดเลือก ก็ไม่อาจถือเป็นการแจ้งผลการพิจารณาอุทธรณ์ให้ผู้ฟ้องคดีทราบเช่นเดียวกัน ส่วนหนังสือลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ถือเป็นการอุทธรณ์ แต่เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีได้รับหนังสืออุทธรณ์ไว้ภายหลังจากที่ผู้ฟ้องคดีได้นำคดีมายื่นฟ้องต่อศาลเมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ กรณีจึงถือว่าผู้ฟ้องคดียังมิได้ดำเนินการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายก่อนนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองตาม ๔๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ และแม้หลังจากที่มีการฟ้องคดีแล้วผู้ถูกฟ้องคดีจะได้มีหนังสือแจ้งว่าไม่เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ และได้รายงานความเห็น

พร้อมเหตุผลไปยังผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเพื่อพิจารณาคำอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีแล้ว ผลการพิจารณาอุทธรณ์ เป็นประการใดจะแจ้งให้ทราบต่อไปก็ตาม กรณีก็ไม่มีผลทำให้คำฟ้องของผู้ฟ้องคดีชอบด้วยเงื่อนไขแห่งการฟ้องคดีแต่อย่างใด จึงมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

กรณีที่กฎหมายเฉพาะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น เช่น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๑๔ ที่บัญญัติว่าผู้ใดถูกสั่งลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ ตามมาตรา ๑๑๐ (๑) (๓) (๕) (๖) (๗) และ (๘) ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำสั่ง ในการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ ก.พ.ค. จะพิจารณาวินิจฉัยเองหรือจะตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ก็ได้ และเมื่อ ก.พ.ค. พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์แล้วผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา ๕๗ จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยนั้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ ก.พ.ค. มีคำวินิจฉัย ในกรณีที่ผู้อุทธรณ์ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของ ก.พ.ค. กฎหมายบัญญัติให้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองสูงสุดภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ทราบหรือถือว่าทราบคำวินิจฉัยของ ก.พ.ค.

จากบทบัญญัติดังกล่าว ผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ เมื่อได้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งลงโทษต่อ ก.พ.ค. ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำสั่งลงโทษแล้วเมื่อ ก.พ.ค. ได้วินิจฉัยอุทธรณ์เป็นประการใด หากไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยอุทธรณ์ ผู้ถูกลงโทษทางวินัยมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองสูงสุดเพื่อให้เพิกถอนคำสั่งลงโทษ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ทราบหรือถือว่าได้ทราบคำวินิจฉัยของ ก.พ.ค. ซึ่งการฟ้องคดีเพื่อให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครองโดยทั่วไปต้องยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้น แต่ในกรณีนี้กฎหมายกำหนดให้ฟ้องต่อศาลปกครองสูงสุดโดยตรงและการฟ้องคดีต้องเป็นไปตาม

เงื่อนไขและภายในระยะเวลาที่กำหนด จึงเป็นการฟ้องคดีต่อศาลปกครองที่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

6. บทสรุป

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ถึงฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นกฎหมายหลักที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการออกคำสั่งทางปกครอง หรือการออกกฎ ระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบรรลุตามภาระกิจหน้าที่ตามหลักกฎหมายมหาชน ซึ่งเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ออกคำสั่งทางปกครองแล้วย่อมมีผลใช้บังคับกับผู้รับคำสั่งทางปกครองนั้น ไม่ว่าจะเป็นคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายและมีผลใช้บังคับจนกว่าจะถูกเพิกถอน แม้จะเป็นคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายหากเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ก็อาจถูกเพิกถอนได้โดยเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองหรือผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองนั้น โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อขอให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครอง หากเป็นการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งทางปกครอง บุคคลที่ได้รับความเสียหายมีสิทธิได้รับค่าทดแทนความเสียหายอันเกิดจากการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองนั้น กรณีเป็นคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองหรือผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครอง ก็มีอำนาจเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้เช่นเดียวกัน และหากคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลผู้รับคำสั่งทางปกครองในทางเสียหาย บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการออกคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นได้ ภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี หรือนับแต่วันที่พ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือร้อง

ขอต่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและไม่ได้รับหนังสือชี้แจงจากหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือได้รับแต่เป็นคำชี้แจงที่ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าไม่มีเหตุผลแล้วแต่กรณี เว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ก็ให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กฎหมายนั้นกำหนด

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). *พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ถึงฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะกรรมการกฤษฎีกา.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ถึงฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะกรรมการกฤษฎีกา.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2535). พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะกรรมการกฤษฎีกา.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2535). พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะกรรมการกฤษฎีกา.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ถึงฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะกรรมการกฤษฎีกา.

สำนักงานศาลปกครอง. (2564). แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 11. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลปกครอง.